

Centrum Gregoriaans

Nieuwsbrief

JAARGANG 2, NR 3

VU: MYRIAM VAN DEN HAUTEN, MORTSELSEVELDENLAAN 8, B-2640 MORTSEL

LENTENUMMER

Redactioneel

Dag lezer,

2001, begin van de 21ste eeuw, van het derde millennium. Deze overgang deed velen mijmeren over de voorbije tijd, nabij of veraf. Veelvuldig waren de overzichten van de voorbije honderd of duizend jaar. Het leek erop alsof de geschiedenis netjes is in te delen in strikt gelijke delen. Maar tijd is niet eenduidig en voor de mens alles behalve een nauwkeurig afgelijnd gegeven. Waar is bijvoorbeeld de tijd in ons eigen leven?

In een interview stelt Karl Heinz Geissler, professor in de economische pedagogie en vooraanstaand tijdsvorser, dat het debat over de tijd momenteel wordt geleid door politici, psychologen, sociologen en planners. De economie met zijn marketingmensen regeert over ons tijdsbeheer, terwijl in vroeger eeuwen de tijd enkel aan God behoorde. Zo kregen ook nieuwe begrippen hun plaats in ons taaleigen. Vrije tijd, bijvoorbeeld, of tijdsdruk.

Maar hoe sterk de invloed is van de maatschappij op onze tijd, bij velen leeft nog de nood aan iets dieper. Mensen willen weer meester worden van hun eigen leven en tijd en ontsnappen aan die dwang van steeds. Vandaar wellicht is de hedendaagse aandacht voor kloosters en abdijen te verklaren. Daar leert men dat tijd nog kan losgekoppeld worden van het economische, van het puur geldgewin. Op deze plaatsen kan men nog, letterlijk, tot rust komen en stil worden en echt stil staan. Kunnen ook wij dit niet ervaren bij het beluisteren of uitvoeren van een gregoriaans gezang? Hoe louterend is bijvoorbeeld de inwerking van de eeuwen die in deze gezangen weerklinken op onze tijdsbeleving?

Het gregoriaans biedt mogelijkheden genoeg om de tijd goed in te vullen. Dit wensen wij jullie ook van harte toe.

De redactie

Myriam Van den Hauten (nieuwsbrief.gregoriaans@wanadoo.be)
Willy Schuyesmans (willy@schuyesmans.be)

Cursisten en oud-cursisten ontvangen deze nieuwsbrief gratis. Andere geïnteresseerden kunnen een **jaarabonnement** nemen (4 nummers) door storting van 200 frank op rekening 890-0144155-44 met vermelding *abonnement nieuwsbrief gregoriaans*. Voor een steunabonnement betaal je 500 frank, voor een beschermend abonnement 1000 frank.

Teksten voor deze nieuwsbrief moeten de redactie bereiken uiterlijk 1 februari (lentennummer), 1 april (zomernummer), 1 augustus (herfstnummer) en 1 december (winternummer).

Verenigingsleven

17 februari Luisterstage Gregoriaans

Op zaterdag 17 februari houdt het Centrum Gregoriaans een luisterstage, waarvoor je kunt inschrijven op het secretariaat. De spreker van die dag zond ons volgende inleiding.

De manier waarop de gregoriaanse gezangen worden uitgevoerd, zijn zeer verschillend. Monniken die dagelijks uren zingen, gregoriaanse koren die in liturgisch verband zingen, amateurzangers die het gregoriaans uitdiepen, professionele koren en solisten die met flink gevormde stemmen zich toeleggen historische uitvoeringspraktijken, zij allen kunnen bepaalde aspecten van het rijke repertoire van het gregoriaans tot leven brengen.

Hiervan is heel wat te beluisteren op cd. Maar er zit ook heel wat kaf tussen het koren. In deze luisteroefening willen we proberen open te staan voor verschillende uitvoeringswijzen. Het is ook de bedoeling om kritisch de sterke en zwakke punten in de platenproductie van gregoriaanse gezangen te evalueren.

Chris Van de Wauw

Chris Van de Wauw is freelance medewerker aan de VRT en lid van het Gregoriaans Koor van Leuven en van meerdere muzikale beoordelingscommissies.

Leden van het **Davidfonds** en klanten van **BACOB**-bank krijgen een korting van 1000 frank bij inschrijving voor de cursus Gregoriaans in Drongen. Deze korting is niet cumuleerbaar met de korting die je bij voorinschrijving krijgt.

Met
de steun
van

Cd-bespreking

De Metten van Kerstmis Gregoriaans Koor van Leuven olv Frans Mariman

Gelukkig wordt de gewoonte om voor cd-opnames te putten uit het gekende en populaire repertoire van Kerstmis, Pasen etc. steeds meer verlaten. Zo ook bij deze cd van het Gregoriaans Koor van Leuven, waarop de minder bekende, maar zeer melodieuze metten van Kerstmis zijn te beluisteren.

Het koor beschikt over een aantal zeer geroutineerde zangers met die mooie tenorale stemmen die voor de gregoriaanse zang zo zeer geschikt zijn. Niet alles gaat op één cd, daarom heeft men, en dat vind ik toch wel jammer, zich beperkt tot het zingen van enkele psalmverzen en zijn ook hier en daar de responsoria ingekort. Maar toch vormt deze cd een prachtig geheel en is het een genot ze, en liefst ook meermalen, te beluisteren. Natuurlijk zijn er diverse opmerkingen te maken over onderdelen. Bijvoorbeeld: Het zou mooier zijn als het koor af en toe iets meer ontspannen zou zingen. Het zijn vooral de solisten die de glans aanbrengen en met grote tekstbeleving zingen. Over de uitspraak van het Latijn wil ik met de latinist Mariman liever geen discussie aangaan, maar in mijn oren klinkt het ietwat gekunsteld. Verder kan men opmerken dat bij het zingen van de diverse psalmen de aansluiting van de verzen erg gehaast klinkt. En als we toch bezig zijn om enige minpunten te noemen: her en der is duidelijk te horen dat bij het vorderen van een gezang men niet de juiste toon kan vasthouden.

Ook nog een opmerking over de fraaie omslag van de cd. De inhoud van het booklet is uitgebreid en geeft een begeleiding in meerdere talen. Helaas mis ik node de vertaling bij de gezangen. Niet iedere *consument* van gregoriaanse zang is per definitie een latinist. Ook was ik van mening dat de strijd bij het gebruik van de *j* en *i* reeds lang beslecht was, maar in het drukwerk ziet men regelmatig de oude *j* opduiken. Ook zou ik willen aanraden de teksten vóór het ter perse gaan nog eens goed te controleren op druk- en tekstfouten.

Eindconclusie: al met al, en daar gaat het om, is deze cd echt een mooi document om in je bezit te hebben en vaak te beluisteren. De muziek ademt een sfeer om weg te dromen en je tussen de monniken te wanen tijdens een kerstviering. Ze verdient de vier sterren met glans.

Ger Steeghs - Cyriel Tonnaer

Attesten cursus gregoriaans

Afgestudeerden van *Cursus gregoriaans* in Drongen die een attest zouden willen, kunnen daarvoor contact opnemen met Lucienne Van Gastel op het secretariaat (zie p. 4). Wie de cursus volgde in 1999-2000 of 2000-2001 krijgt het automatisch toegestuurd.

Koorleven

Gregoriaanse koren in Vlaanderen

Wie helpt ons deze lijst verbeteren en aanvullen?

Achel - Schola Cantorum - Bartel Follon - 011.64.17.87
Affligem - Abdijkoor - Dom Idesbald Verkest - 053.66.70.25
Antwerpen - Cantabo - Hugo Brangers - 03.218.62.81
Assebroek - Benediktijnerabdij - 050.35.72.51
Averbode - Norbertijnen - Jos Bielen - 013/78.04.40
Berchem - Concentus Theresiae - T. Maes - 03.449.95.46
Brugge - Begijnhof de Wijngaard - 050.33.00.11
Brugge - S. G. Brugensis - Roger Deruwe - 050.31.45.57
Brugge - St.-Trudo-abdij Male - Zr G. Deruwe 050.35.02.11
Brussel - Basiliek Koekelberg - François Houtart
Brussel - Miniemenkerk - Marc Lamote 02.732.34.20
Brussel - St.Juliennekerk - Laurent Bayer
Dendermonde - 052.21.03.83
Evergem - Octaaf Van Laere - 09.353.91.63
Gent - Paratum Cor - Thierry Pauwels - 09.282.78.24
Grimbergen - Pater Gereon Van Boesschoten - 02.270.95.13
Heverlee - Wodan Skalden - A. Kockaerts - 016.23.34.50
Kortrijk - Laudate Dominum - W. Beheydt - 056.22.54.24
Kortrijk - Dameskoor
Leuven - Abdij Keizersberg - Dom Verkest - 016.31.00.60
Leuven - Gregoriaans koor - Chris Vd Wauw - 016.22.97.51
Leuven - Psallenter - Hendrik Vanden Abeele - 016. 22.32.27
Leuven - Sint-Kwinten - Vandergeeten - 010. 24.18.59
Mortsel - Exaudi Domine - Myriam Vd Hauten - 03.449.43.15
Roeselare - Joost Van Brussel
Sint-Niklaas - Ronny Plovie - 03.777.80.82
Tienen - Louis Kinnaer - 016.811.771
Tienen - Schola Rorate - Marcel Delvaux - 016.81.29.06
Watou - Cum Jubilo - Bernard Deheegher - 057.38.82.67
Watou - Damesschola - Agnes Delbaere - 057.38.83.33

Pater Mertens Kantorij

Pater Mertens zaliger, dominicaan, pastoor van de parochie Onze-Lieve-Vrouw-ten-hemelopgenomen, beter gekend als de kerk van Schilde-Bergen, stichtte in 1980 een parochiekoor. Enkel jaren later, na zijn dood, nam dit parochiekoor de naam aan van Pater Mertens Kantorij. Sinds april 1994 ging het koor onder de kundige leiding van mevrouw Kris Boumans zienderogen kwalitatief omhoog en mag zich meten met de beste koren.

Sinds februari 1999 zijn we met enkele bassen en tenoren begonnen met een gregoriaans koor. Elke tweede zondag van de pare maanden zingen wij een volledig gregoriaanse mis, dwz propium en kyriale. De andere tweede zondagen van de maand zingen we enkel het gregoriaanse kyriale.

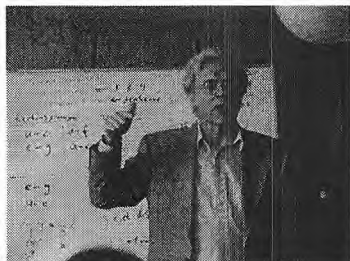
Daar het de tweede zondag van april Palmzondag is, heeft pater Marc, onze huidige pastor, gevraagd de gregoriaanse mis uit te stellen en zullen we de vierde zondag, 22 april (tweede Paaszondag), een volledig gregoriaanse mis zingen. Dat doen we ook op zondag 10 juni (feest van de Heilige Drieëenheid), zondag 14 oktober (28^e zondag door het jaar) en zondag 9 december (tweede zondag van de advent). Kom gerust eens luisteren. Opbouwende kritiek is altijd welkom.

Een enthousiaste zanger van de Pater Mertens Kantorij en oud-cursist te Westerlo en Drongen,

Leo Van der Spiegel

Seminarie Tonans

Fred Schneiderberg in Den Bosch

Op zaterdag 6 januari 2001 vond in Den Bosch de eerste sessie van het tweedelige seminarie *Tonans* plaats. Lesgever was Fred Schneiderberg. Erudiet, enthousiast en met een

vanzelfsprekendheid alsof hij al jaren lesgeeft, leidde hij een geboeid publiek de wereld van de Gregoriaanse tonaliteit binnen.

Tonaliteit

Binnen de context van het Gregoriaans slaat *tonaliteit* op de onderlinge verhouding van de tonen ten opzichte van elkaar. De *kwaliteit* van de tonen, hun stabiliteit qua toonhoogte, staat centraal.

Schneiderbergs hypothese is dat een aantal tonen van het toonsysteem van een gezang of een repertoire labieler zijn dan andere. Of een dergelijke labiele toon (een *pien*, ofte *labiele deuterus* in Schneiderbergs terminologie) eerder hoog of eerder laag ingevuld wordt, verschilt van traditie tot traditie. Het Gregoriaans blijkt naar een hoge invulling van deze *pien* te neigen, terwijl in het Gallicaanse repertoire eerder lage *piens* voorkomen.

Tetrachorden

Naast de invulling van de *pien*, is ook de relatie tussen de tetrachorden waarbinnen een gezang zich beweegt van belang. Zoals gezegd, is in Schneiderbergs visie de tweede toon, de *deuterus*, labiel, terwijl de andere tonen, resp. *protus*, *tritius* en *tetrardus* stabiele tonen zijn. De criteria die bepalend zijn voor het stabiele of labiele karakter van een toon ontleent hij aan Finn Egeland Hansen, de Deen die in 1979 de systematische studie van de Gregoriaanse tonaliteit boven de doopvont hield. Naargelang de opeenvolging van *main* en *secondary tones* (resp. stabiele en

labiele tonen) kan bepaald worden of een gezang zich beweegt binnen een systeem van *conjuncte* (met een gemeenschappelijke toon) of *disjuncte* (zonder gemeenschappelijke toon) tetrachorden. Volgens een tweede hypothese zou het Gregoriaanse repertoire vooral van disjunctie gebruik maken, daar waar in het Gallicaanse repertoire eerder conjunctie voorkomt.

In de loop van de eeuwen zijn repertoires natuurlijk onderhevig geweest aan herzieningen en systematiseringen. Vaak zijn kenmerken van beide systemen terug te vinden. Wanneer bv. conjuncte en disjuncte tetrachorden samen voorkomen, is er sprake van een *bifurcate system*, wat goed de gelaagdheid van het ons overgeleverde repertoire weergeeft.

De grote waarde van Schneiderbergs hypothesen,

stevig geschraagd door handschriftenvergelijking en kennis van middeleeuwse theoretici (o.a. *Guido van Arezzo*), is dat hij via criteria als de kwaliteit van de *deuterus* en conjunctie/disjunctie in staat is tot uitspraken te komen over de toewijzing aan of beïnvloeding door een bepaald repertoire. Zijn werkwijze hanteert m.a.w.

hoofdzakelijk *muziekimmanente* criteria, zodat we ons niet alleen meer op semiologische of liturgische argumenten hoeven te baseren om een gezang tot het Gregoriaanse of Gallicaanse te rekenen.

Tonans

Schneiderberg heeft het volledige computerwerk van Hansen overgedaan en uitgebreid. Het resultaat heeft hij *Tonans* genoemd, *Tonaal Analyse Systeem*. Dit analysesysteem is bedacht als werkmiddel om de opgestelde hypothesen te toetsen, en vormt het onderwerp van de tweede sessie van het seminarie.

Het publiek, ongeveer de helft Nederlanders en de helft Vlamingen, luisterde geboeid en wellicht ook een beetje overdonderd naar Schneiderbergs vernieuwende en verrijkende uiteenzetting. Dank aan de Stichting Amici Cantus Gregoriani en het Centrum Gregoriaans voor dit schitterende initiatief!

Tekst: Pieter Mannaerts

Agenda

- ◆ 24/2 10u 's Hertogenbosch, Seminarie TONANS. Zie p 2.
- ◆ 11/3 11.15u, Exaudi Domine olv Stefan Meesen, St. Benedictuskerk, Mortsel, Mis 2e zondag van de vasten. T. 016/53.20.99.
- ◆ 1/4 20u Schola Gregoriana Cantabo, olv Hugo Brangers, Sint-Fredegandus Deurne, Passieconcert door het Vocaal ensemble en de Schola Gregoriana.
- ◆ 8/4 20u Schola Gregoriana Cantabo olv Hugo Brangers, Sint-Pauluskerk, Antwerpen, Passieconcert door het Vocaal ensemble en de Schola Gregoriana.
- ◆ 21/4 20u, Exaudi Domine olv Stefan Meesen, Kerk van Millegem Ranst Concert ism Schola Cantorum St.-Niklaas.
- ◆ 22/4 10u, Pater Mertens Kantorij olv mevrouw Kris Boumans, Onze-Lieve-Vrouw-ten-hemel-opgenomen, Schilde-Bergen Gregoriaanse mis van tweede paaszondag.
- ◆ 5/5 20u Gregoriaans Abdijkoor Grimbergen olv Gereon van Boeschoten, Cultureel Centrum Lanaken, Oud-Rekem, Auditiethema: Hemelvaart en Pinksteren.

Bijsholing gregoriaans

Gregoriaanse cursussen in de **Abbaye Royale de Fontevraud** (Frankrijk):

- ◆ een internationale stage voor gevorderden o.l.v. Dom Daniel Saulnier van 17 juli tot 26 juli 2001.
- ◆ een initiatie stage o.l.v. Daniel Herbelot van 19 tot 27 augustus 2001.
- ◆ een stage voor kinderen en jongeren o.l.v. Philippe Lenoble van 27 tot 31 oktober 2001.

Informatie kan men vinden op de website:
<http://www.abbaye-fontevraud.asso.fr/>

Slotviering Cursus Gregoriaans

Op zaterdag 24 maart 2001 om 16u in Drongen. Iedereen is van harte welkom! Er zal mogelijkheid zijn om het antiquariaat te bezoeken en er zal een kleine receptie gehouden worden.

Dezelfde mis zal zondag 25 maart 2001 om 11 u in de St.-Maartenskerk te Kortrijk gezongen worden door de cursisten en het gregoriaans koor Laudate Dominum olv Werner Beheydt.

(advertentie)

Zoekertjes

- Het koor **Laudate Dominum** uit Kortrijk zoekt medewerkers om te helpen bij de Gregoriaanse Lente in oktober 2001. Vier zondagen na elkaar treden dan gregoriaanse koren aan in Kortrijk. Men heeft vooral nood aan medewerkers voor onthaal en begeleiding, pers en publiciteit en voor het uitkijken van de programmabrochure. Vrijwilliger melden zich bij: Werner Beheydt, Paleisstraat 10, B-8500 Kortrijk. Tel. 056/22.54.24.
- Heeft je koor een nieuwe cd uit? Maak dat dan bekend aan al wie belangstelling heeft voor gregoriaans. Stuur een recensie-exemplaar naar de **Gregoriaanse website**, p/a Willy Schuyesmans, Broechemssteenweg 290, B-2560 Nijlen.
- Gregoriaanse koren kunnen gratis hun uitvoeringen aankondigen op de **Gregoriaanse website**. Stuur uw aankondingen per e-mail aan willy@schuyesmans.be of aan Willy Schuyesmans, Broechemssteenweg 290, B-2560 Nijlen.

Cursus gregoriaans

Data cursus gregoriaans 2000-2001

Cursus	Data	Prijs
1a	25/11 nm, 2/12 vm, 16/12 nm, 13/1 vm, 20/1 nm, 27/1 vm, 10/2 nm	-
1b	27/1 nm, 10/2 vm	4.500 fr
1a+b	17/2 vm, 10/3 nm, 17/3 vm, 24/3 volledige dag	7.450 fr
2	25/11, 16/12, 20/1, 10/2, 10/3, 24/3	7.450 fr
3	25/11, 16/12, 20/1, 10/2, 10/3, 24/3	7.450 fr
Zang 1 voor 2+3	27/1 vm, 17/2 vm, 17/3 vm	800 fr per sessie
Zang 2 vr afgestudeerden	2/12, 13/1, 27/1, 17/2, 17/3	800 fr/nm
		3.500 fr vr 5 sessies

Seminaries vr afgest. op aanvraag van belangstellenden in afhangelijk in o.a. modaliteit, handschrift Laon, van het liturgie, liquescens etc. Onderwerp

Secretariaat

Lucienne Van Gastel, A. Vereeckestraat 1/12, B-2220 Heist-o/d-Berg. Tel. 015/24.13.63

E-mail: cursist.gregoriaans@pandora.be

Betalingen op rek. nr 890-0144155-44

Vanuit Nederland met gekruiste cheque in Belgische frank.

Informatie over de cursus

Frans Bastiaensen, Bloemenlaan 26, B-2950 Kapellen. Tel. 03/664.15.45

E-mail: frans.bastiaensen@belgacom.net

Data cursus gregoriaans 2001-2002

Hierbij alvast de data voor de cursus van volgend jaar. Noteer ze nu al in je agenda.

1A	20/10 nm	27/10 vm	10/11 nm	17/11 nm
	24/11 nm	8/12 vm	12/01 nm	
1B	8/12 nm	12/01 vm		
1A+B	19/01 vm	2/02 nm	23/02 vm	2/03 hele dag

2	20/10	10/11	24/11	12/01	2/02	2/03
3	20/10	10/11	24/11	12/01	2/02	2/03

zang 1 (voor 2 en 3) 19/01 (nog niet volledig)
zang 2 (afgestud.) 27/10 17/11 23/02 (nog niet volledig)

Volgende sympathisanten namen een beschermend abonnement op deze nieuwsbrief (1000 frank):

- ◆ Christian Van Looy (Greg. Koor St. Gummarus, Lier)
- ◆ Arthur Nachtergaele (cursist)

Redactieadres:

p/a Myriam Van den Hauten
Mortselveldenlaan 8
B-2640 Mortsel
Tel. 03/449.43.15
E-mail: nieuwsbrief.gregoriaans@wanadoo.be

De redactie laat vaak mensen aan het woord die een interessante mening vertolken. Ze respecteert daarbij alle opinies zonder onderscheid. De auteurs ondertekenen daarom hun bijdragen en de meningen die zij vertolken zijn persoonlijk en vallen niet noodzakelijk samen met de meningen van de redactie.

(advertentie)

